

ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

В умовах стрімкого розвитку виробничих систем, що призвів до значного погіршення стану навколишнього природного середовища, важливим завданням стає вирішення проблем забруднення довкілля. Враховуючи складну екологічну ситуацію, яка склалася в світі, раціональним є посилення заходів щодо охорони навколишнього середовища, зокрема і за допомогою екологічного оподаткування.

Зважаючи на рівень забруднення природного середовища України, недотримання правил екологічної безпеки при видобутку мінерально-сировинних ресурсів, переважання в нашій економіці енергомістких галузей, відсутність підприємств, що здійснюють переробку та утилізацію відходів, необхідність реформування заходів охорони природи є вкрай важливою.

Так, в основу практики вітчизняного екологічного оподаткування покладено концепцію «забруднювач платить», інакше кажучи екологічний податок призначається для відшкодування екологічних збитків, що виникають унаслідок тривалих шкідливих впливів на довкілля. Проте європейський підхід до екологічного оподаткування є дещо ширшим і передбачає, що сплачувати екологічний податок повинні також й кінцеві споживачі [1, с. 20].

Згідно з цим підходом екологічні податки належать до акцизних податків та зборів. Логіка даного підходу полягає в тому, що за своєю сутністю акцизний податок є непрямим податком на екологічно шкідливі товари, зокрема пластмасова тара, упакування (Данія, Угорщина, Ісландія), пестициди, що використовуються в виробництві (Данія, Франція, Угорщина, Португалія, Швейцарія та ін.). Найбільшою перевагою даного підходу є простота адміністрування – усі відповідні об'єкти оподаткування об'єднуються в одному виді податку – акцизному податку.

Економічно розвинені країни також використовують такі форми екологічного оподаткування як екологічний «транспортний» податок (екологічну складову податку звичайно вносять до загального податку за використання автомобіля, застосовують у більшості країн Європи, а також у Канаді, Японії) та екологічний податок на повітряний транспорт (Канада, США, Данія, Норвегія, Швеція).

Значного поширення у світовій практиці набула екологічно-трудова реформа, яка пропонує, збільшивши податки, пов'язані з охороною природи, зменшити податковий тиск на працю. Ця реформа стала використовуватись у Данії, Нідерландах, Швеції, Словенії, Німеччині [2].

Оцінка системи екологічного оподаткування в Україні дозволяє стверджувати, що потенціал фіскальної функції не реалізований. Так, надходження екологічного податку до зведеного бюджету України становили

2 816 млн. грн. у 2012 р. та зросли до 4 987,4 млн. грн. у 2016 р., що не перевищує 1% від загального обсягу податкових надходжень [3].

У свою чергу, частка екологічних податків у загальному обсязі податкових надходжень у різних країнах дещо відрізняється. Так, у США – 3,2%, в Ірландії – 11,9%, Новій Зеландії – 6,1%, Японії – 6,5%, Фінляндії – 7,3% та Іспанії – 7,5% [4, с. 22].

Основними рекомендаціями щодо визначення екологічного податку є [5, с. 149]:

- податок повинен стимулювати зменшення забруднення навколишнього середовища, а саме введення прогресивного оподаткування залежно від розміру викидів, встановлення лімітів викидів шкідливих речовин та штрафні санкції за їх порушення;

- податок має сприяти впровадженню у виробництво ресурсозберігаючих, інноваційних технологій, а також підтримці підприємств, що утилізують відходи і т. д., наприклад, за допомогою використання податкових пільг;

- запровадження екологічних податків акцизного типу на небезпечні для екології товари.

Розглянувши зарубіжний досвід та проаналізувавши власну систему екологічного оподаткування, можемо стверджувати, що податковий захист навколишнього середовища в Україні потребує реформування з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду.

Література:

1. Проценко О. Л. Страхування екологічних ризиків та екологічне оподаткування як інструменти забезпечення якісних характеристик довкілля / О. Л. Проценко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2013. – № 3 (18). – С. 19-21.

2. Озерчук О. В. Особливості та наслідки реалізації екологічно-трудової податкової реформи в країнах ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/5_ukr/66.pdf

3. Виконання бюджету [Електронний ресурс] / Державна казначейська служба України. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>

4. Мандрик В. О. Екологічний податок в Україні: зарубіжний досвід, сучасні реалії, напрями удосконалення / В.О. Мандрик, У. П. Новак // Науковий вісник НЛТУ України. – 2016. – Вип. 26. – С. 20-26.

5. Липко А. С. Екологічне оподаткування в Україні: проблеми та перспективи / А. С. Липко // Молодіжний економічний дайджест [Електронний ресурс] : наук. електр. журн. – Київ : КНЕУ, 2015. – № 1. – С. 146–150. – Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/10517/1/146-150.pdf>